

Nr 141.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fastställande av särskilda pensionsunderlag för befattningshavare vid navigationsskolorna; given Stockholms slott den 17 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om fastställande av särskilda pensionsunderlag för befattningshavare vid navigationsskolorna samt anför därvid:

I överensstämmelse med beslut av 1911 års riksdag fastställdes den 15 december 1911 lönestat för navigationsskolorna. Enligt denna lönestat utgjorde avlöningen för föreståndare vid sådan skola 5,000 kronor, därav 3,050 kronor lön och 1,950 kronor tjänstgöringspenningar, vartill

kommo två ålderstillägg, vardera å 500 kronor; dock att för föreståndaren vid navigationsskolan i Kalmar, vilken endast omfattade navigationsavdelning, avlöningen var bestämd till 4,500 kronor, därav 2,850 kronor lön och 1,650 kronor tjänstgöringspenningar. För ordinarie lärare utgjorde avlöningen — fränsett vissa tjänster, vid vilka ortstillägg utgingo — 3,200 kronor, därav 2,150 kronor lön och 1,050 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor. I samtliga fall fördelades ålderstilläggen med 350 kronor å lön och 150 kronor å tjänstgöringspenningar.

De lönebelopp, som sålunda fastställdes, voro avvägda i väsentlig överensstämmelse med den avlöning, som vid ifrågavarande tid utgick till motsvarande befattningshavare vid realskolor. Enligt 1904 års avlöningsbestämmelser för de allmänna läroverken utgjorde sålunda begynnelseavlöningen för rektor vid realskola 5,000 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,800 kronor tjänstgöringspenningar, samt slutavlöningen 5,500 kronor, därav 3,700 kronor lön och 1,800 kronor tjänstgöringspenningar. För adjunkt uppgick begynnelseavlöningen till 3,000 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt slutavlöningen till 5,000 kronor, därav 3,400 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar.

Utöver dessa löneförmåner tillkom fri bostad för föreståndare vid navigationsskola och rektor vid realskola.

På grundval av sålunda fastställda lönebelopp utgjorde högsta pensionsunderlaget för

föreståndare vid navigationsskola (Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand)	kronor	3,750
föreståndare vid navigationsskola (Kalmar)	»	3,550
rektor vid realskola	»	3,700
ordinarie lärare vid navigationsskola	»	3,200
adjunkt vid realskola	»	3,400.

Genom beslut av 1912 års riksdag bestämdes, att pensionsunderlaget för rektor vid realskola skulle ökas med 300 kronor, utgörande viss del av hyresbidrag eller av hyresvärdet för bostad. Någon motsvarande förhöjning av pensionsunderlaget fastställdes däremot icke för föreståndare vid navigationsskola.

Den likställighet i löne- och pensionshänseende, som från tillkomsten av 1911 års lönestat för navigationsskolorna i huvudsak rådde mellan ifrågavarande personalgrupper, kvarstod till ingången av år 1919, då den av 1918 års lagtima riksdag beslutade regleringen av läroverkslärarnas löneförmåner trädde i kraft. I samband med denna reglering vidtogos också höjningar av dessa befattningshavares pensionsunderlag, så att pensionsunderlaget för manlig rektor vid realskola bestämdes till 4,600 kronor samt högsta pensionsunderlaget för manlig adjunkt till 4,000 kronor.

Vid 1931 års riksdag beslöts i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 124; R. skr. nr 270) viss omorganisation av undervisningen vid navigationsskolorna och i samband därmed ett förändrat ordnande av lärarpersonalens avlöningsförhållanden m. m. Beslutet innebar, bland annat, inrättande av ett antal lektorstjänster samt ombildande av föreståndar- och lärartjänsterna till rektors- respektive adjunksbefattningar. För lektorstjänsterna bestämdes avlöningens storlek i överensstämmelse med vad som gäller för lektor vid högre allmänt läroverk. För rektors- och adjunksbefattningarna återställdes den tidigare rådande likställigheten i lönehänseende med motsvarande befattningshavare vid realskolorna. Detta skedde emellertid icke genom höjning av de i stat upptagna löneförmånerna för navigationsskolornas personal utan genom ökning av den till dessa befattningshavare utgående tillfälliga löneförbättringen, vilken avvägdes så, att summan av den enligt stat upptagna avlöningen och löneförbättringen sammanföll med avlöningsbeloppen till rektor, respektive adjunkt vid realskola.

På grund av den form, som denna avlöningsreglering sålunda erhöll, medförde densamma icke någon ändring av pensionsunderlagen för rektorer och adjunkter vid navigationsskolor. För dessa befattningshavare gälla alltså fortfarande samma pensionsunderlag, som tillkommo år 1911. För de nya lektorstjänsterna sammanfalla däremot pensionsunderlagen i huvudsak med motsvarande underlag för lektorstjänster vid högre allmänt läroverk.

I samband med 1931 års lönereglering beslöt riksdagen, att för rektor vid navigationsskola — vilken i regel skulle tillsättas på förordnande under viss tid — skulle med tillämpning av bestämmelserna i civila pensionslagen gälla samma pensionsunderlag och pensionsavgifter som om han innehåft fullmakt å rektorstjänsten samt att vad i övrigt blivit stadgat genom nämnda lag skulle i tillämpliga delar gälla sådan tillförordnad rektor.

I skrivelse den 23 september 1932 har nu *kommerskollegium* gjort framställning om ordnandet av pensionsförhållandena för rektorer och ordinarie lärarpersonal vid navigationsskolorna. Kollegium har i denna skrivelse erinrat, att kollegium i utlåtande den 24 januari 1931 i fråga om navigationsskolornas omorganisation m. m. jämväl berört spørsmålet om pension åt rektorer vid dessa skolor och därvid fäst uppmärksamheten på att, därest då föreslagen stat för navigationsskolorna skulle för någon längre tid framåt förbliva oförändrat gällande, det i vissa fall skulle med oförändrade pensionsbestämmelser kunna inträffa, att rektor vid avgång med pension skulle erhålla till och med lägre pension än lektor. Att kollegium i trots därav icke för det dåvarande föreslagit genomförande av särskilda bestämmelser i pensionshänseende beträffande rektor hade sammanhängt med det förhållandet, att vid den enligt

kollegii mening nära förestående löneregleringen för lärarpersonalen vid statens undervisningsväsende denna pensionsfråga syntts komma att rent automatiskt erhålla sin lösning.

Sedan emellertid pensionsfrågan erhållit särskild aktualitet genom viss befattningshavares väntade avgång ur tjänst inom en nära framtid, har kollegium emellertid nu ansett sig böra göra framställning i ämnet. Kollegium har därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att navigationsskolornas rektorer och ordinarie lärarpersonal i övrigt måtte för framtiden jämväl i pensionshänseende bliva likställda med de allmänna läroverkens motsvarande befattningshavare.

I ärendet har *statskontoret* avgivit infortrat utlåtande den 25 oktober 1932. Efter en redogörelse för den tidigare behandlingen av avlönings- och pensionsförhållandena för ifrågavarande personal har statskontoret meddelat följande sammanställning, innefattande jämförelse mellan å ena sidan de löneförmåner (slutlön), som enligt 1931 års beslut utgå till ordinarie befattningshavare vid navigationsskola, och å andra sidan löneförmånerna för motsvarande befattningshavare vid realskolorna:

Befattningshavare	Lön	Tjänstgöringspenningar	Ors-tillägg	Ålders-tillägg	Tillfällig löneförbättring	Summa
<i>Rektor vid navigations-skola:</i>						
å D-ort	2,850	1,650	—	1,000	1,800	7,300
å E, F, G-ort	3,050	1,950	—	1,000	1,400	7,400
<i>Rektor vid realskola:</i>						
å D-ort	4,400	2,000	—	—	900	7,300
å E, F, G-ort	4,400	2,000	—	—	1,000	7,400
<i>Lektor vid navigations-skola:</i>						
å E, F, G-ort	3,900	1,900	—	1,000	1,000	7,800
<i>Lektor vid högre allmänt läroverk:</i>						
å E, F, G-ort	3,900	1,900	—	1,000	1,000	7,800
<i>Adjunkt vid navigations-skola:</i>						
å D-ort	2,150	1,050	—	1,500	1,900	6,600
å E, F, G-ort	2,150	1,050	300	1,500	1,700	6,700
i Härnösand	2,150	1,050	—	1,500	2,000	6,700
<i>Adjunkt vid realskola:</i>						
å D-ort	2,700	1,600	—	1,500	800	6,600
å E, F, G-ort	2,700	1,600	—	1,500	900	6,700

Härefter har statskontoret anfört bland annat följande:

Den likställighet i lönehänseende, som genom beslut av 1931 års riksdag genomförts mellan rektorer och adjunkter vid navigationsskolorna och

motsvarande personal vid realskolorna, hade icke medfört, att ifrågavarande personalgrupper i pensionshänseende kommit att intaga samma ställning. För rektorer och adjunkter vid navigationsskolorna gällde fortfarande de pensionsunderlag, som faststälts av 1911 års riksdag. Till följd härav och på grund av det sätt, varpå löneförhållandena för innehavarna av de nyinrättade lektorstjänsterna vid navigationsskolorna blivit ordnade, kunde inträffa — vilket ock av kommerskollegium framhållits — att rektor vid avgång med pension skulle med oförändrade pensionsbestämmelser komma att erhålla lägre pension än lektor.

Statskontoret funne skäligt, att den likställighet i pensionshänseende, som tidigare förefunnits mellan lärarpersonalen vid navigationsskolorna och motsvarande personal vid realskolorna, nu återställdes. Då inom de närmaste åren avgång från tjänsten av personal, som uppnådde pensionsålder, komme att äga rum, syntes det lämpligast, att frågan om pension åt rektorer och adjunkter vid navigationsskolorna förelades 1933 års riksdag. Beträffande lektorerna syntes några föreskrifter i detta hänseende icke vara erforderliga, då pensionsunderlaget för dem enligt vanliga beräkningsgrunder uppginge till samma belopp, som bestämts för lektorerna vid de allmänna läroverken.

För åstadkommande av nu avsedd likställighet syntes det emellertid icke vara tillräckligt att för adjunkt vid navigationsskola fastställa enbart samma högsta pensionsunderlag som för adjunkt vid realskola eller 4,000 kronor. Med hänsyn till förefintlig skiljaktighet dem emellan i avseende å underlaget för beräkning av pensions belopp i olika löneställningar, syntes det bliva nödvändigt att jämväl föreskriva, att — i likhet med vad som gällde för adjunkt vid realskola — pensionsunderlaget för adjunkt vid navigationsskola skulle vara 2,700 kronor utan ålderstillägg, 3,200 kronor efter första ålderstillägget, 3,700 kronor efter andra ålderstillägget samt 4,000 kronor efter tredje och sista ålderstillägget.

Beträffande rektor vid navigationsskola, vilken till skillnad från rektor vid realskola åtnjöte förmånen av ålderstillägg, syntes icke erfordras annan föreskrift än att pensionsunderlaget för honom skulle utgöra 4,600 kronor. Detta komme sålunda att bliva oförändrat, vare sig han innehade samtliga ålderstillägg å rektorstjänsten eller icke.

Statskontoret har alltså, med biträdande av kommerskollegii framställning, hemställt att, i överensstämmelse med vad som gäller för motsvarande personal vid realskolorna, pensionsunderlaget för rektor vid navigationsskola måtte fastställas till 4,600 kronor samt för manlig adjunkt vid dylik skola till 2,700 kronor med 500 kronors förhöjning i mån av intjänta ålderstillägg, dock högst 4,000 kronor.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, rader numera liksom före år 1919 likställighet med avseende å de totala avlöningsförmånernas storlek mellan å ena sidan rektorer och ordinarie lärare vid navigationsskolorna samt å andra sidan motsvarande befattningshavare vid realskolorna. För lektorernas vidkommande äro avlöningsförmånerna reglerade på sådant sätt, att likställighet i huvudsak vunnits jämväl i fråga om pensionsunderlag. Beträffande rektorer och adjunkter vid navigationsskolorna har däremot någon ändring icke skett i de löneförmåner enligt

stat, som fastställts år 1911, och då föreskrift om särskilda pensionsunderlag icke meddelats, hava icke heller de för dessa befattningshavare då fastställda pensionsunderlagen undergått någon ändring. Medan pensionsunderlagen för rektorer och adjunkter vid realskolor från och med år 1919 höjts till respektive 4,600 kronor och högst 4,000 kronor, utgöra pensionsunderlagen för rektorer och adjunkter vid navigations-skolorna fortfarande endast högst respektive 3,750 kronor och 3,200 kronor. Det högsta pensionsunderlaget för lektorsbefattning vid navigationsskola, 4,600 kronor, överstiger alltså väsentligt det högsta pensionsunderlaget för rektorstjänst vid dylik skola.

Nu angivna förhållanden kunna givetvis icke betraktas såsom tillfredsställande. Att en ändring av pensionsunderlagen för rektorer och adjunkter vid navigationsskolorna icke ägde rum i samband med 1931 års reglering av avlöningsförhållandena, torde, såsom nämnda ärendes behandling utvisar, närmast fa tillskrivas den omständigheten, att en snar lösning av denna pensionsfråga antogs komma att vinnas i samband med en allmän löne reglering för lärarpersonal. I lönefrågans nuvarande läge och med hänsyn till de omständigheter i övrigt, som i förevarande ärende anförts, finner jag för min del påkallat, att åtgärder nu vidtagas för en reglering av pensionsunderlagen för nyssnämnda befattningshavare.

Det förslag, som av myndigheterna i detta avseende framlagts, går ut på full likställighet i pensionshänseende mellan rektorer och adjunkter vid navigationsskolor och realskolor. Mot den utformning, som statskontoret givit åt detta förslag, har jag intet att erinra.

Emellertid synes viss åtgärd bliva erforderlig jämväl i fråga om lektorernas pensionsunderlag. För lektor i lägsta liksom i högsta lönegraden blir pensionsunderlaget omedelbart på grund av pensionslagens bestämmelser lika med motsvarande underlag för lektor vid läroverk. För navigationsskolektor med ett ålderstillägg kommer däremot på grund av den förut omnämnda bestämmelsen om ålderstilläggets fördelning på lön och tjänstgöringspenningar, vilken bestämmelse saknar motsvarighet för läroverkslektor, pensionsunderlaget att understiga dylikt underlag för läroverkslektor i motsvarande lönegrad med 150 kronor. Då full likställighet jämväl på denna punkt synes böra ävägbringas mellan lektorer vid ifrågavarande båda slag av undervisningsanstalter, vill jag föresla, att för lektor liksom för adjunkt vid navigationsskola fastställs särskild förhöjning av pensionsunderlaget med 500 kronor för varje intjänt ålders tillägg.

De av mig förordade nya bestämmelserna torde lämpligen böra träda i kraft den 1 juli 1933.

Såsom nyss erinrats, fattades år 1931 beslut av innebörd, att för tillförordnad rektor vid navigationsskola skulle lända till efterrättelse samma pensionsbestämmelser som för rektor, vilken innehar fullmakt å tjänsten. Härutinnan saknas anledning till ändring.

Slutligen må omnämnas, att kommerskollegium i sin föreliggande framställning hemställt, att de föreslagna nya bestämmelserna måtte vinna tillämpning även å två befattningshavare, som komme att avgå ur tjänst redan före den 1 juli 1933, nämligen rektorn vid navigationsskolan i Kalmar Johan Hilmer Nilsson och adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg Bror Per Emanuel Arbin. Arbin har uppnått pensionsåldern den 13 december 1932, medan Nilsson uppnår denna ålder den 29 maj 1933. Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t, efter gjorda ansökningar om visst anstånd med avsked, beviljat Arbin och Nilsson avsked med utgången av juni månad 1933. Därest de nya bestämmelserna, såsom jag nyss förorddat, träda i kraft den 1 juli 1933, kunna de icke utan riksdagens medgivande vinna tillämpning å Arbin och Nilsson. I betraktande av de särskilda omständigheterna i detta fall har jag ansett mig böra förorda, att dylikt medgivande utverkas. Jag har därvid i främsta rummet tagit hänsyn till att statsmakternas beslut år 1931 om lönereglering för navigationsskolornas personal, såsom förut omnämnts, byggde på den uppfattningen, att denna personal borde vara likställd med motsvarande personal vid realskolorna.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, med tillämpning från och med den 1 juli 1933,

att pensionsunderlaget för rektor vid navigationsskola skall utgöra 4,600 kronor,

samt att såsom pensionsunderlag skola för lektor och adjunkt vid sådan skola gälla belopp av 3,900 kronor, respektive 2,700 kronor, med tillägg av 500 kronor för varje intjänt ålderstillägg, dock högst 4,600 kronor, respektive 4,000 kronor;

dels ock medgiva, att pension till rektorn vid navigationsskolan i Kalmar Johan Hilmer Nilsson samt adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg Bror Per Emanuel Arbin må, utan hinder av att de avgå ur tjänst före den 1 juli 1933, utgå på grundval av nyssnämnda pensionsunderlag för rektor, respektive adjunkt.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Olga Gjörloff.